فصلنامه حسابداری مالی/سال یازدهم/ شماره ۴۲ /تابستان ۹۸/صفحات ۵۱- ۲۴

نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده و مدل ارائه گزارشگری پایندگی توسط مدیران

رسول حیدری*
شکراله خواجوی**
رضا تهرانی***
آلبرت بغزیان****

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۵/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۷/۱۳

چکیده

هدف این پژوهش ارائه مدلی مبتنی بر نگرش و سایر عوامل روان‌شناختی مدیران در گزارشگری پایندگی طبق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده است. لذا این پژوهش بر روی مدیران ارشد و میانی شرکت‌های سهامی پذیرفته‌شده و نشده در بورس اوراق بهادار در ایران انجام شد. بر این اساس، نمونه پژوهش شامل ۵۲ شرکت غیر بورسی و ۴۸ شرکت بورس در سال ۱۳۹۷ است. داده‌ها با به‌کارگیری روش مدل مسیر حداقل مربعات جزئی تجزیه‌وتحلیل گردید. نتایج پژوهش بیانگر این است که گزارشگری پایندگی شرکت‌ها متأثر از قصد مدیران مبنی بر گزارشگری پایندگی است. از طرف دیگر نتایج نشان می‌دهد که قصد مدیران برای گزارشگری پایندگی از هنجار ذهنی و کنترل رفتاری درک شده تأثیر می‌پذیرد، این در حالی است که نگرش نسبت به رفتار گزارشگری پایندگی توسط مدیران تأثیری بر قصد مدیران برای گزارشگری ندارد. نتایج همچنین بیانگر این است که قصد و نیت مدیران برای گزارشگری، هنجار ذهنی و کنترل رفتاری درک شده مدیران نیز خود به ترتیب از باورهای رفتاری، هنجاری و کنترلی مدیران در مورد گزارشگری پایندگی تأثیر می‌پذیرد. درنهایت اینکه نتایج بیانگر این است که از بین متغیرهای خارجی تئوری رفتار

*دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه تهران، پردیس بین‌المللی کیش، تهران، ایران
Email: heidarirasul@gmail.com
**استاد حسابداری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران (نویسنده مسئول)
Email: shkhajavi@rose.shirazu.ac.ir
***استاد مدیریت مالی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
Email: rtehrani@ut.ac.ir
****استادیار اقتصاد، دانشگاه تهران، تهران، ایران
Email: albertboghosian@ut.ac.ir

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

برنامه‌ریزی‌شده، سطح آموزش و جنسیت بر هیچ‌یک از باورهای مدیران اثرگذار نیست، اما سطح اعتقادات دینی مدیران بر باور هنجاری و کنترلی در مورد گزارشگری پایندگی و همچنین استقلال هیئت‌مدیره بر باور هنجاری مدیران در مورد گزارشگری پایندگی اثرگذار است.

واژه‌های کلیدی: گزارشگری پایندگی، تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده، نگرش نسبت به رفتار، هنجار ذهنی در مورد گزارشگری، کنترل رفتاری درک شده.

۱- مقدمه

گزارشگری پایندگی عبارت است از اندازه‌گیری عملکرد سازمان، افشای اطلاعات و پاسخگویی به ذینفعان داخلی و خارجی، برای تحقق اهداف توسعهٔ پایدار سازمان. این رویه با تشویق شرکت‌ها به هدف‌گذاری و سنجش عملکرد خود بر اساس ملاحظات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی به یکی از عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌ها تبدیل‌شده است (کالابریس، کاستا، لویالدی و منیچینی[1]، ۲۰۱۴). مسئولیت‌پذیری شرکت‌ها بر این موضوع دلالت دارد که مسئولیت‌های شرکت‌ها از آنچه در گذشته بوده، یعنی "فراهم کردن پول برای سهامداران" فراتر رفته است. شرکت‌ها بایستی در برابر ذینفعان (سهامداران، مشتریان، کارکنان، عرضه‌کنندگان کالا، بانک‌ها، قانون‌گذاران، محیط و جامعه) پاسخگو باشند (بهار مقدم، صادقی و صفرزاده، ۱۳۹۲). در واقع برای هر سازمانی، پاسخگویی دقیق و صریح به ذینفعان و افشاء مسائل مرتبط با پایندگی بسیار مهم است به‌گونه‌ای که ارائه‌ی گزارش پایندگی بهترین راهکار برای افشاء اطلاعات ناشی از تأثیرات زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی است (رضایی و بروکت[2]،۲۰۱۲).

در دهه‌های گذشته، شاهد افزایش چشمگیری در گزارشگری پایندگی در کشورهای توسعه‌یافته بوده‌ایم؛ ولیکن در کشورهای درحال‌توسعه، گزارشگری پایندگی هنوز در مراحل اولیه و ابتدایی خود قرار دارد و سطح و میزان افشای اطلاعات در مقایسه با کشورهای غربی توسعه‌یافته پایین است (بلال و کوپر[3]، ۲۰۱۱). با این وجود، روند رو به رشدی در گزارشگری اجتماعی و زیست‌محیطی در کشورهای درحال‌توسعه وجود دارد (زنگ، ژو، دونگ و تم[4]، ۲۰۱۰؛ الیجیدو تن[5]، ۲۰۱۱).

تصمیم‌گیری در رابطه با افشا یا عدم افشا اطلاعات توسط مدیریت، تحت تأثیر دو عامل اصلی است. عوامل داخلی که مربوط به ویژگی‌های شرکت است مثل ساختار هیئت‌مدیره، ترکیب

1 Calabrese, Costa, Levialdi and Menichini
2 Rezaee and Brockett
3 Belal and Cooper
4 Zeng, Xu, Dong, and Tam
5 Elijido-Ten

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

سهامداران و...؛ همچنین عوامل بیرونی تأثیرگذار مانند رقابت بازار محصول، مقررات قانونی و نوع صنعت (احمدپور و فرمانبردار، ۱۳۹۴). تاکنون پژوهش‌های زیادی برای درک انواع عوامل و فاکتورهای مؤثر بر تصمیم شرکت‌ها جهت ارائه گزارش اجتماعی، زیست‌محیطی و پایندگی انجام شده است. می‌توان این پژوهش‌ها را در ۳ دسته، تقسیم‌بندی کرد. دسته اول، پژوهش‌هایی هستند که فشارهای اجتماعی، فشارهای نهادی و فشارهای ذینفعان را موردبررسی قرار می‌دهند. این عوامل، محتوا و سطح گزارشگری را شکل می‌دهند (دیگان و گوردون[1]، ۱۹۹۶). دسته دوم، پژوهش‌هایی هستند که عوامل درون‌سازمانی را مدنظر قرار می‌دهند و بر رفتار متفاوت گزارشگری تأثیرگذار هستند (آدامز[2]،۲۰۰۲؛ فخاری، ملکیان و جفایی رهنی، ۱۳۹۶)؛ و درنهایت دسته سوم، نگرش و دیدگاه مدیران نسبت به افشای اطلاعات و گزارشگری را موردبررسی قرار می‌دهند (اودیر[3]، ۲۰۰۳). در این دسته‌بندی، دسته اول و دوم، عوامل اصلی و مؤثر داخلی و خارجی بر گزارشگری پایندگی را مشخص کرده‌اند؛ ولیکن دسته سوم به درک انگیزه گزارشگری تصمیم‌گیرندگان شرکت می‌پردازد.

در شرکت‌های ایرانی، گزارشگری پایندگی در سطح پایینی قرار دارد و نیاز به بهبود اساسی دارد (خوزین، طالب نیا، گرکز و بنی مهد، ۱۳۹۷). با توجه به اینکه تصمیم‌گیری نهایی در زمینه گزارشگری پایندگی به عهده مدیران است، بنابراین درک طرز تفکر مدیران در مورد گزارشگری پایندگی، می‌تواند بینش و دیدگاه ارزشمندی در مورد علل ضعف در فرآیند گزارشگری پایندگی در ایران فراهم کند و بر این اساس می‌توان فرصت بالقوه‌ای برای بهبود رفتار مدیران در زمینه گزارشگری پایندگی، ارائه کرد. در همین راستا این پژوهش به دنبال کمک به دسته سوم پژوهش‌ها است و جنبه‌های روان‌شناختی سیستم باور مدیران، نگرش و برداشت (درک) آن‌ها از گزارشگری پایندگی را بررسی می‌کند. لذا، این پژوهش نگرش مدیران در قبال گزارشگری پایندگی، باور مدیران در مورد فشار ذینفعان و ظرفیت و توان مدیران در کنترل عوامل بازدارنده و تسهیلگر گزارشگری پایندگی را به‌صورت هم‌زمان بررسی می‌کند. به‌عبارت‌دیگر این پژوهش به بررسی دیدگاه و نگرش مدیران و سایر عوامل روان‌شناختی آن‌ها بر ارائه گزارشگری پایندگی طبق نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده (TPB[4]) می‌پردازد.

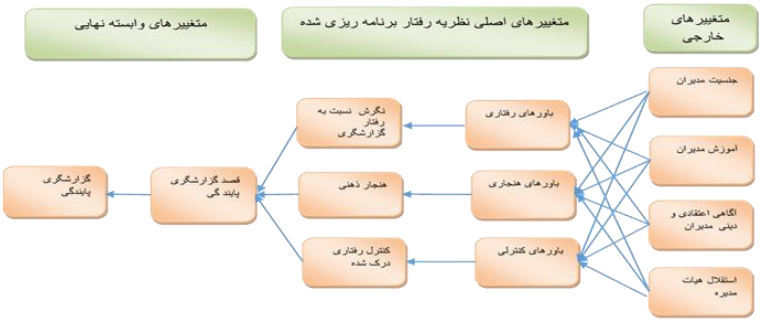
1 Deegan and Gordon
2 Adams
3 O'Dwyer
4 Theory of Planned Behavior

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

۲- مبانی نظری

نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده که نظریه‌ای شناخته‌شده در روانشناسی است، به دنبال پیش‌بینی و تبیین رفتار انسان است (آجزن[1]،۱۹۸۸). این نظریه بر این فرض استوار است که موجود انسان، برای اتخاذ یک تصمیم رفتاری معقول، از اطلاعات به‌صورت قاعده‌مند استفاده می‌کند و عملی را انجام می‌دهد که قصد و نیت آن را داشته است. قصد و نیت فرد به نگرش (دیدگاه)[2] فرد از فعل یا عمل و همچنین درک فرد از ترجیح دیگران به انجام آن فعل، بستگی دارد. این دو بعد که بخشی از نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده است، به ترتیب به‌عنوان «نگرش نسبت به رفتار[3]» و «هنجار ذهنی[4]» شناخته می‌شوند. نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده همچنین مفهوم «کنترل رفتاری درک شده[5]» را معرفی می‌کند و بیان می‌دارد، آیا یک فرد انجام یک رفتار مشخص یا عملی را آسان تلقی می‌کند یا دشوار تلقی می‌کند؟ این مقوله، توان و ظرفیت یک فرد در کنترل رفتار مشخص را بیان می‌کند (آجزن و فیش بین[6]،۱۹۸۰؛ آجزن، ۱۹۸۸).

از طرفی، نگرش نسبت به رفتار، هنجار ذهنی و کنترل رفتاری درک شده، به مجموعه‌ای از باورها نسبت به رفتار مرتبط هستند. در این رابطه، سه نوع باور وجود دارد: اول، باورهای رفتاری که بر نگرش و دیدگاه نسبت به رفتار تأثیر می‌گذارد. دوم، باورهای هنجاری که هنجار ذهنی را پی‌ریزی می‌کند و سوم، باورهای کنترلی که به‌عنوان مبنایی برای درک کنترلی رفتاری است (آجزن،۱۹۹۱). (شکل ۱)

شکل (۱): مدل مفهومی قصد و رفتار گزارشگری پایندگی

1 Ajzen
2 Attitude
3 Attitudes Towards The Behaviour
4 Subjective Norm
5 Perceived Behavioural Control
6 Ajzen and Fishbein

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

در این چارچوب، باورهای رفتاری بر «نگرش نسبت به رفتار» تأثیر می‌گذارد (آجزن، ۱۹۹۱). در زمینه گزارشگری پایندگی، اگر مدیر معتقد باشد که مشارکت در گزارشگری پایندگی شهرت شرکت را بهبود می‌بخشد و بهبود شهرت را برای شرکت مطلوب بداند، به‌احتمال‌زیاد یک نگرش مثبتی نسبت به گزارشگری پایندگی خواهد داشت. پژوهش‌هایی که نگرش تصمیم‌گیرندگان نسبت به گزارشگری اجتماعی و زیست‌محیطی را بررسی کرده‌اند، نشان می‌دهند که اکثر حسابداران و مدیران ارشد نسبت به خود محیط‌زیست نگرشی مثبت دارند (دیگان، گدس و استانتون[1]، ۱۹۹۶؛ ویلم شورست و فراست[2]، ۲۰۰۱؛ اودیر، ۲۰۰۳).

همچنین طبق این چارچوب، هنجار ذهنی تابعی از باورهای هنجاری است؛ یعنی، هنجار ذهنی یک انسان از طریق باورهای او نسبت به یک فرد یا گروهی که باورهایشان برای فرد مهم است، مشخص می‌گردد. لذا یک فرد یک رفتار مشخص را به‌واسطه تبعیت از آن افراد انجام می‌دهد (آجزن و فیش بین،۱۹۸۰). اگر یک مدیر معتقد باشد که سهامداران ارائه گزارشگری پایندگی را تصدیق و تائید می‌کنند، به‌احتمال‌زیاد مدیر به این باور می‌رسد که سهامداران می‌خواهند که شرکت گزارشگری پایندگی را انجام دهد. بر اساس یافته‌های پیشین جدا از نگرش تصمیم گیران نسبت به مسائل زیست‌محیطی، اجتماعی و گزارشگری پایندگی، تنوع ذینفعان نیز بر گزارشگری پایندگی اثرگذار است (اسلام و دیگان[3]،۲۰۰۸). شرکت‌ها برای پاسخگویی با افزایش فشار گروه‌های ذینفع مختلف، مانند جامعه، گروه‌های سبز، سازمان‌های غیردولتی، مشتریان، کارکنان و سهامداران و دولت روبرو هستند (آدامز و زوتشی[4]،۲۰۰۴).

در نهایت بر اساس این چارچوب، باورهای کنترلی یعنی اعتقاد به وجود یا عدم وجود عوامل تسهیل‌کننده یا بازدارنده انجام رفتار مشخص (آجزن، ۲۰۰۵). به‌عبارت‌دیگر، کنترل رفتاری درک شده یک شخص با درک او از در دسترس بودن مهارت‌ها، منابع و فرصت‌ها و با ارزیابی‌اش از اهمیت این مهارت‌ها، منابع و فرصت‌ها، برای انجام یک رفتار مشخص، تعیین می‌شود (متیسون[5]،۱۹۹۱). بر این اساس، اگر فردی معتقد است که دارای مهارت و تخصص منابع و فرصت‌ها است و موانع کمی را پیش‌بینی می‌کند، فرد به‌احتمال‌زیاد از کنترل رفتاری درک شده قابل‌توجهی بر رفتار برخوردار است (آجزن، ۲۰۰۵،۱۹۹۱). در زمینه گزارشگری پایندگی، اگر یک مدیر معتقد باشد که منابع مالی و تخصص، عوامل مهم و مؤثر بر گزارشگری پایندگی هستند

1 Deegan, Geddes & Staunton
2 Wilmshurst and Frost
3 Islam and Deegan
4 Adams and Zutshi
5 Mathieson

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

و به این عوامل دسترسی دارد، این احتمال وجود دارد که مدیر نیاز کنترلی را بیشتر احساس کند و مشارکت شرکت در گزارشگری پایندگی را ممکن ببیند.

تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده به علت عدم توجه به نقش عوامل پس‌زمینه[1] موردانتقاد قرار گرفت (آجزن، ۲۰۱۱). آجزن (۲۰۱۱) بر این محدودیت اذعان داشته و اشاره می‌کند که در تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده، عوامل زمینه‌ای مثل شخصیت و ارزش‌های زندگی، شاخص‌های جمعیتی مانند آموزش، سن، جنس، درآمد و قرار گرفتن در معرض رسانه‌ها ممکن است باور افراد را تحت تأثیر قرار دهد؛ ازاین‌رو در این پژوهش، اثر چهار متغیر خارجی شامل سطح آموزش، میزان آگاهی اعتقادی و دینی، جنسیت و استقلال هیئت‌مدیره در سه مجموعه از باورها نیز بررسی می‌شود. این متغیرهای خارجی انتخاب‌شده با توجه به نظریه‌ها و مبانی نظری پژوهش حاضر است. به‌عنوان نمونه آجزن (۱۹۸۵) اشاره می‌کند که آموزش مسلماً یک عامل مهم و مؤثر بر باورهای رفتاری فرد است.

بحث اصلی تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده، قصد فرد برای انجام یک رفتار مشخص است؛ مانند میزان تلاشی که فرد برای انجام رفتار نشان می‌دهد، هرچقدر قصد مشارکت در رفتار قوی‌تر باشد، احتمال بیشتری وجود دارد که رفتار مشخص انجام شود (آجزن، ۱۹۹۱). آجزن (۱۹۸۵) اظهار می‌کند که قصد مقدم بر رفتار واقعی است و اگر که به‌درستی اندازه‌گیری شود، می‌تواند به‌صورت دقیق رفتار را پیش‌بینی کند (آجزن، ۲۰۰۵).

بنا بر مطالب بیان شده، مدل مفهومی قابل ارائه می‌تواند به‌صورت زیر باشد. از بین پژوهش‌های خارجی نیز ولت[2] (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان داد که اعضای زن در هیئت‌مدیره تأثیر مثبت بر عملکرد زیست‌محیطی و اجتماعی و راهبری دارند.

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱- پیشینه داخلی پژوهش

خوزین و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی نشان دادند که «درصد سهام بزرگ‌ترین سهامدار» و «درصد سهام دولتی» اثری بر «سطح گزارشگری پایندگی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» ندارد. از سوی دیگر با افزایش «درصد سهام شناور آزاد» از «سطح گزارشگری پایندگی» در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران کاسته می‌شود. فخاری و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که میانگین افشای زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی در ایران ۲۹ درصد است و افشای راهبری شرکتی طی سال‌های موردمطالعه

1 Background
2 Velte

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

روند صعودی داشته است درحالی‌که افشای زیست‌محیطی و اجتماعی روند متغیری داشته‌اند و سطح پایین افشای ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی در شرکت‌های ایرانی، نشان‌دهنده شکاف وضعیت موجود از انتظارات است. سپاسی و رضایت (۱۳۹۴)، در پژوهشی نشان دادند رهبری مناسب سازمان، آموزش مستمر در خصوص حسابرسی اجتماعی به واحد حسابرسی سازمان و مسئول دانستن سازمان نسبت به تأثیرات اجتماعی و زیست‌محیطی، به ترتیب، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر حسابرسی اجتماعی هستند. همچنین خواجوی و اعتمادی (۱۳۹۴) در پژوهشی به این نتیجه می‌رسند که باید الزامات و محرک‌های لازم برای گزارشگری مسئولیت اجتماعی در جهت عملی کردن این نوع گزارش تدوین و ارائه شود.

۳-۲- پیشینه خارجی پژوهش

گارسیا- سانچز، سوارز- فرناندز و مارتینز- فررو[1] (۲۰۱۹) در پژوهشی دریافتند که درصد حضور زنان در جایگاه مدیریت ارشد بر ارائه گزارشگری پایندگی و گزارشی متعادل‌تر، قابل‌مقایسه‌تر و قابل‌اتکاتر اثر مثبتی دارد. مونوا و هرناندز پاخارس[2] (۲۰۱۸) در پژوهشی دریافتند که ادراک و انگیزه مدیران از عملکرد مسئولیت اجتماعی و ارزش‌ها و باورهای مدیران و مالکان، سیاست‌های مسئولیت اجتماعی آن‌ها را تعیین و مشخص می‌کند. هاکی‌یو[3] (۲۰۱۷) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که استقلال هیئت‌مدیره و تنوع جنسیتی در هیئت‌مدیره رابطه‌ی مثبتی با ابتکارات کاهش کربن دارد. گالگو آلوارز و ارتاس[4] (۲۰۱۷) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که سطح توسعه‌یافتگی یک کشور و فرهنگ پیشرفته باعث فشار ذینفعان به شرکت‌ها برای افشاء بیشتر و رعایت بیشتر حقوق ذینفعان می‌شود.

۴- فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش بیان‌شده در بخش قبل، فرضیه‌های پژوهش به‌صورت زیر هستند.

۱) باورهای رفتاری مدیران در مورد گزارشگری پایندگی بر نگرش (دیدگاه) آن‌ها نسبت به مشارکت در گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.

۲) باورهای هنجاری مدیران در مورد گزارشگری پایندگی و هنجار ذهنی آن‌ها برای مشارکت در گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.

1 García-Sánchez, Suárez-Fernández and Martínez-Ferrero
2 Moneva and Hernandez-Pajares
3 Haque
4 Gallego-Álvarez and Ortas

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

۳) باورهای کنترلی مدیران در مورد گزارشگری پایندگی بر کنترل رفتاری درک شده آن‌ها برای مشارکت در گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۴) نگرش مدیران نسبت به گزارشگری پایندگی بر قصد آن‌ها برای مشارکت در گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۵) هنجار ذهنی مدیران در مورد گزارشگری پایندگی بر قصد آن‌ها برای مشارکت در گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۶) کنترل رفتاری درک شده مدیران در مورد گزارشگری پایندگی و قصد آن‌ها برای مشارکت در گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۷) بین قصد مدیران به مشارکت در گزارشگری پایندگی و رفتار گزارشگری پایندگی شرکتی، رابطه مثبتی وجود دارد.
۸) آموزش (دانش) مدیران بر باورهای رفتاری آن‌ها در مورد گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۹) آموزش (دانش) مدیران بر باورهای هنجاری آن‌ها در مورد گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۱۰) آموزش (دانش) مدیران بر باورهای کنترلی آن‌ها در مورد گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۱۱) میزان آگاهی دینی و اعتقادی مدیران درباره مسائل زیست‌محیطی بر اجتماعی و باورهای رفتاری آن‌ها در مورد گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۱۲) میزان آگاهی دینی و اعتقادی درباره مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی بر باورهای هنجاری آن‌ها در مورد گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۱۳) میزان آگاهی دینی و اعتقادی مدیران درباره مسائل زیست‌محیطی بر اجتماعی و باورهای کنترلی آن‌ها در مور گزارشگری پایندگی، تأثیر مثبتی دارد.
۱۴) بین جنسیت مدیران و باورهای رفتاری آن‌ها در مورد گزارشگری پایندگی رابطه وجود دارد.
۱۵) بین جنسیت مدیران و باورهای هنجاری آن‌ها در مورد گزارشگری پایندگی رابطه وجود دارد.
۱۶) بین جنسیت مدیران و باورهای کنترلی آن‌ها در مورد گزارشگری پایندگی رابطه وجود دارد.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

۱۷) بین استقلال هیئت‌مدیره و باورهای رفتاری مدیران در مورد گزارشگری پایندگی رابطه وجود دارد.
۱۸) بین استقلال هیئت‌مدیره و باورهای هنجاری مدیران در مورد گزارشگری پایندگی رابطه وجود دارد.
۱۹) بین استقلال هیئت‌مدیره و باورهای کنترلی مدیران در مورد گزارشگری پایندگی رابطه وجود دارد.

۵- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش ازنظر روش شناخت، از نوع توصیفی و پیمایشی است و ازنظر هدف، توسعه‌ای و کاربردی است. این پژوهش با استفاده از روش ترکیبی (کمی و کیفی) انجام می‌شود. لذا به دنبال ارائه مدلی برای گزارشگری پایندگی توسط مدیران با توجه به عوامل روان‌شناختی آن‌ها بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده است.

۵-۱- جامعه، نمونه پژوهش و روش گردآوری داده‌ها

اعضاء هیئت‌مدیره و مدیران میانی مانند مدیران مالی و مدیران درگیر در گزارشگری پایندگی در شرکت‌های سهامی اعم از پذیرفته‌شده و نشده در بورس اوراق بهادار به‌عنوان جامعه آماری پاسخ‌دهندگان پرسشنامه این پژوهش در نظر گرفته شدند. نمونه پژوهش نیز به روش نمونه‌گیری غیر احتمالی از نوع قضاوتی (خواجوی و قدیریان آرانی،۱۳۹۷)، از بین مدیران شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار و شرکت‌های سهامی پذیرفته‌نشده در بورس اوراق بهادار طبق معیارهای زیر انتخاب شد.

۱) شرکت سهامی باشد (طبق ماده ۲۳۲ اصلاحیه قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ شرکت‌های سهامی باید پس از پایان سال مالی گزارش فعالیت هیئت‌مدیره به مجمع را ارائه نمایند). ۲) تعداد کارکنان شرکت بیش از ۵۰ نفر باشد فرض می‌شود که احتمالاً شرکت‌های کوچک‌تر کمتر درگیر ارائه گزارشگری پایندگی می‌باشند (نقدی و ابراهیمی کردلر، ۱۳۹۵؛ فخاری و همکاران، ۱۳۹۶). ۳) پژوهش‌گر به آخرین گزارش فعالیت هیئت‌مدیره به مجمع عمومی شرکت دسترسی داشته باشد.

پرسشنامه‌های چاپی و تحت وب در مهرماه ۱۳۹۷ به روش‌های مختلف حضوری و الکترونیکی (ایمیل، پیامک، تلگرام، واتس آپ و ...) بین مدیران نمونه منتخب توزیع گردید. سه پیام یادآوری، جهت پیگیری پاسخنامه‌ها به پاسخ‌دهندگان ارسال گردید. داده‌ها با استفاده از مدل مسیر حداقل مربعات جزئی یا PLS مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. گردآوری داده‌ها از طریق پرسشنامه، سایت کدال بورس اوراق بهادار و گزارش‌های فعالیت هیئت‌مدیره شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

اوراق بهادار تهران (بورسی) و شرکت‌های سهامی پذیرفته‌نشده در بورس اوراق بهادار تهران (غیر بورسی) منتخب، انجام شد.

لازم به ذکر است، پرسشنامه پژوهش شامل ۸ سؤال عمومی، ۱۶ سؤال در مورد باورهای رفتاری، ۱۶ سؤال در مورد مطلوبیت باورهای رفتاری، ۹ سؤال در مورد تائید باورهای هنجاری ذینفعان، ۹ سؤال در مورد اجرای خواسته ذینفعان، ۱۴ سؤال در مورد تأثیر عوامل کنترلی، ۱۳ سؤال در مورد اهمیت عوامل کنترلی، ۲ سؤال در مورد آگاهی و دانش دینی، ۴ سؤال در مورد گرایش به رفتار، ۴ سؤال در مورد هنجار ذهنی، ۴ سؤال در مورد کنترل رفتاری درک شده و در نهایت ۴ سؤال در مورد قصد مشارکت در گزارشگری پایندگی است. در مجموع این پرسشنامه شامل ۱۰۳ سؤال بود که به روش‌های مختلف برای پاسخگویان ارسال شد.

اعتبار پرسشنامه نیز بر اساس سه معیار آلفای کرونباخ، شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده و روش پایایی ترکیبی، بررسی شده است. ضریب آلفای کرونباخ، معمول‌ترین روش محاسبه پایایی است. قاعده کلی این است که مقدار آلفای کرونباخ یک مقیاس باید حداقل ۰/۷۰ باشد (کریمی، ۱۳۹۴). از طرف دیگر درصورتی‌که مقدار پایایی ترکیبی بیشتر از ۰/۷ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل‌های اندازه‌گیری دارد (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲). درنهایت اینکه از شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) جهت بررسی اعتبار همگرا استفاده شد. اعتبار همگرا این موضوع را که نشانگرهای یک سازه خاص باید در نسبت بالایی از واریانس عمومی همگرا یا سهیم باشند را ارزیابی می‌کند. مقدار این شاخص بین ۰ تا ۱ است و مقادیر بالاتر این شاخص نشان از اعتبار همگرای سازه موردنظر دارد.

۵-۲- اندازه‌گیری متغیرها

- متغیرهای اصلی مدل مفهومی

- **نگرش به رفتار**

طبق پژوهش‌های (آجزن و درایور، ۱۹۹۲؛ آجزن ۲۰۰۶،a) برای اندازه‌گیری نگرش به رفتار از پرسشنامه استفاده شده است. در این راستا، از پاسخگویان خواسته شد تا سطح موافقت خود را با ۴ قلم زیر درجه‌بندی نمایند. این ۴ قلم عبارت‌اند از:

۱) مشارکت در گزارشگری پایندگی برای شرکت خوب است.
۲) مشارکت در گزارشگری پایندگی برای شرکت منافع دارد.
۳) مشارکت در گزارشگری پایندگی برای شرکت ارزشمند است.
۴) مشارکت در گزارشگری پایندگی بامعنی یا با مفهوم است.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

- **هنجار ذهنی**

طبق پژوهش (آجزن، ۲۰۰۶، a)، برای اندازه‌گیری هنجار ذهنی نیز رفتار از پرسشنامه استفاده شده است. در این مورد نیز از پاسخگویان خواسته شد تا سطح موافقت خود را با ۴ قلم زیر درجه‌بندی نمایند. این ۴ قلم عبارت‌اند از:

۱) اکثر ذینفعان شرکت فکر می‌کنند که شرکت باید در گزارشگری پایندگی مشارکت داشته باشد.
۲) اکثر ذینفعان تائید می‌کنند، اگر شرکت در گزارشگری پایندگی مشارکت کند.
۳) اکثر سازمان‌های که نظراتشان برای شرکت ما اهمیت دارد در گزارشگری پایندگی مشارکت می‌کنند.
۴) اکثر شرکت‌هایی که به شرکت ما شبیه هستند، در گزارشگری پایندگی مشارکت دارند.

- **کنترل رفتاری درک شده**

با توجه به پژوهش‌های پیشین (گلادون[1]، ۲۰۰۳) ۴ قلم کنترل رفتاری درک شده مرتبط با گزارشگری پایندگی انتخاب شد که این‌ها موارد خودباوری، توان انجام (اجرا) رفتار و توان کنترل بر رفتار را اندازه‌گیری می‌کنند (آجزن، ۲۰۰۶). این ۴ قلم عبارت‌اند از: ۱- مشارکت در گزارشگری پایندگی برای شرکت سهل و آسان است. ۲- مشارکت در گزارشگری پایندگی برای شرکت امکان‌پذیر است. ۳- تصمیم به مشارکت در گزارشگری پایندگی در اختیار یا تسلط شرکت است. ۴- تصمیم به مشارکت در گزارشگری پایندگی در کنترل شرکت است.

- **باورهای رفتاری**

باورهای رفتاری شامل ۱۶ قلم است و از مبانی پژوهش (آدامز، ۲۰۰۲،۲۰۰۸؛ پارک و برور سان[2] ۲۰۰۵؛ دائوب[3]، ۲۰۰۷؛ آدامز و فراست[4]، ۲۰۰۸)، به دست آمد. این ۱۶ قلم عبارت‌اند از ۱- بهبود شهرت ۲- بهبود پاسخگویی به ذینفعان ۳- بهبود کنترل آثار زیست‌محیطی ۴- افزایش دانش توسعه پایدار ذینفعان ۵- بهبود گزارش دهی به ذینفعان ۶- کمک به توسعه پایدار شرکت ۷- بهبود تصمیم‌گیری ذینفعان ۸- بهبود ارتباطات شرکت ۹- بهبود یکپارچگی گزارشگری شرکت۱۰- بهبود اخلاقیات کارکنان ۱۱- بهبود جذب کارکنان لایق توسط شرکت ۱۲- کاهش هزینه‌ها ۱۳- افزایش انتقادات عمومی به‌واسطه گزارش آثار زیست‌محیطی شرکت ۱۴- ارائه

1Glandon
2 Park and Brorson
3 Daub
4 Adams and Frost

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

اطلاعات غیردقیق ۱۵- افزایش پیچیدگی گزارش‌ها و ۱۶-تحمیل هزینه‌های اضافی بر شرکت. به‌عنوان‌مثال نتیجه احتمالی گزارشگری پایندگی بهبود شهرت شرکت است لذا از پاسخگویان خواسته می‌شود تا موافقت خود را با این نتیجه و مطلوبیت چنین نتیجه‌ای برای شرکت را رتبه‌بندی کنند. بر اساس پژوهش آجزن (۱۹۹۱) باور رفتاری (BB) برابراست با حاصل جمع ضرب خارجی باورها درباره نتایج حاصل از گزارشگری پایندگی (Bi) ارزیابی مطلوبیت چنین نتیجه‌ای، برای هر مورد از موارد باورهای رفتاری (Ei).

$$BB = \sum_1^i Bi * Ei$$

- **باورهای هنجاری**

بر اساس ادبیات پژوهش (دیگان و گوردون، ۱۹۹۶؛ اودیر، ۲۰۰۳؛ آدامز و زوتشی، ۲۰۰۴) ۱۰ گروه ذینفع مهم و مرتبط با گزارشگری پایندگی شناسایی‌شده است. باورهای هنجاری (NB) برابراست با حاصل جمع ضرب خارجی باورهای مدیران درباره‌ی انتظار ذینفعان نسبت به مشارکت در گزارشگری پایندگی (یعنی Ni) و انگیزه آن‌ها برای انطباق با این انتظار ذینفعان برای هر مورد باور هنجاری (Mi).

$$NB = \sum_1^i Ni * Mi$$

- **باورهای کنترلی**

بر اساس پیشینه مرتبط با پژوهش (دیگان، گدس و استانتون، ۱۹۹۶؛ آدامز و زوتشی، ۲۰۰۴؛ اسچالتگر، بنت و بوریت[1]،۲۰۰۶؛ آدامز و مک نیکولاس[2]،۲۰۰۷؛ مارتین و هادلی[3]، ۲۰۰۸) ۱۴ عامل تسهیلگر و بازدارنده گزارشگری پایندگی شناسایی‌شده است؛ که عبارت‌اند از: ۱-دسترسی به منابع مالی؛ ۲- زمان؛ ۳- حمایت کارکنان؛ ۴- حمایت مدیر ارشد؛ ۵- دسترسی به رهنمودهای گزارشگری پایندگی؛ ۶- دسترسی به داده‌های غیرمالی؛ ۷- دسترسی به کارکنان ماهر و متخصص؛ ۸- سهولت دسترسی به داده‌های قابل‌اعتماد؛ ۹- سهولت تغییر دیدگاه مدیران؛ ۱۰- آگاهی از منافع بالقوه گزارشگری پایندگی؛ ۱۱- آشنایی با گزارشگری پایندگی؛ ۱۲- دسترسی به استانداردهای حسابداری برای گزارشگری پایندگی؛ ۱۳- نگرانی درباره پاسخگو شدن ذینفعان به دلیل گزارش ابعاد زیست‌محیطی و اجتماعی؛ و ۱۴- سایر عوامل بازدارنده و تسهیلگر. باور کنترلی (CB) برابراست با حاصل جمع ضرب خارجی درباره حضور عواملی که ممکن است اجرای گزارشگری پایندگی را تسهیل نمایند یا مانع از اجرای آن شوند (یعنی Ci) و میزان درک از آن عامل برای هر مورد باور کنترلی (Pi) در نظر گرفته می‌شود.

1 Schaltegger, Bennett and Burritt
2 Adams and Mcnicholas
3 Martin and Hadley

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

$$CB = \sum_1^i Ci * Pi$$

- متغیرهای وابسته نهایی مدل مفهومی

- **قصد مشارکت در گزارشگری پایندگی**

این ساختار با چهار مورد که تعهد، قصد، تمایل و طرح و برنامه مشارکت در گزارشگری پایندگی، اندازه‌گیری می‌شود. از پاسخگویان خواسته شد تا سطح موافقت با این اقلام را رتبه‌بندی کنند.

۱) شرکت متعهد است تا در گزارشگری پایندگی مشارکت کند و این تعهد تداوم دارد.
۲) شرکت برنامه و طرح مشارکت در گزارشگری پایندگی را دارد و این برنامه تـداوم دارد.
۳) شرکت قصد مشارکت در گـزارشگری پایندگی را دارد و این قصد تداوم دارد.
۴) شرکت تمایل به مشارکت در گزارشگری پایندگی را دارد و این تمایل تداوم دارد (آجزن، ۲۰۰۶،*a*).

- **رفتار گزارشگری پایندگی**

برای اندازه‌گیری رفتار گزارشگری پایندگی از روش تحلیل محتوا آخرین گزارش فعالیت هیئت‌مدیره به مجمع عمومی عادی سالانه شرکت‌های سهامی استفاده گردید؛ بنابراین ابتدا جهت تعیین ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌ها و درنهایت اقلام افشاء گزارشگری پایندگی، از پژوهش حساس یگانه و برزگر (۱۳۹۴)، استفاده شد و چک‌لیست افشاء گزارشگری پایندگی شرکت‌ها بر اساس رایج‌ترین رهنمودها و استانداردهای بین‌المللی تهیه گردید.

این چک‌لیست شامل ۱۰۵ شاخص است. با توجه به این چک‌لیست و آخرین گزارش فعالیت هیئت‌مدیره‌ای که مدیران به مجمع عمومی عادی سالانه شرکت ارائه داده‌اند، تحلیل محتوا بر روی این گزارش‌ها که به‌عنوان جایگزین و نماینده گزارش پایندگی در نظر گرفته می‌شود، انجام شد. امتیاز افشاء گزارشگری پایندگی هر شرکت به‌عنوان رفتار گزارشگری پایندگی مدیر تعیین و مشخص گردید.

- متغیرهای خارجی مدل مفهومی

- **آگاهی دینی و اعتقادی درباره ابعاد گزارشگری پایندگی**

برای اندازه‌گیری آگاهی و دانش دینی و اعتقادی درباره مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی و مسائل مرتبط، از پاسخگوها خواسته می‌شود تا اطلاعات و دانششان را از اهمیت دادن و احترام گذاردن، به مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی و سایر مسائل مرتبط طبق آموزه‌های دینی رتبه‌بندی نمایند (کوازی[1]، ۲۰۰۳).

1 Quazi

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

- **آموزش**

از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا سطح و میزان تحصیلات خود را در پرسشنامه مشخص نمایند.

- **استقلال هیئت‌مدیره**

استقلال هیئت‌مدیره به معنای نداشتن منافع مالی در شرکت به‌غیراز درآمدهای ناشی از عضویت در هیئت‌مدیره است. در نظر گرفتن منافع شرکت بیش از هر چیزی و تصمیم‌گیری بی‌طرفانه در مورد ذینفعان شرکت است و از نسبت تعداد اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره به‌کل اعضای هیئت‌مدیره حاصل می‌شود (بادآور نهندی، برادران حسن‌زاده و محمود زاده باغبانی، ۱۳۹۰).

- **جنسیت**

در پرسشنامه، جنسیت پاسخ‌دهندگان پرسیده شد.

۶- یافته‌های پژوهش

نتایج آماری در دو بخش توصیفی و استنباطی ارائه شده است.

۶-۱- آماره های توصیفی

در جدول (۱) اطلاعات توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها آمده است.

جدول (۱): توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها

حضوری					
	توزیع‌شده	جمع‌آوری‌شده	ناقص و باطله	موردقبول
	۱۸۷	۱۴۵	۳۰	۱۱۵
		تحت وب			
ایمیل ارسال‌شده	پیامک ارسال‌شده	پیام‌های ارسال‌شده در صفحات مجازی	جمع‌آوری‌شده	ناقص و باطله	موردقبول
۸۲۴	۶۴۵	۱۰۳۷	۲۸۷	۱۲۷	۱۴۲

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

- ویژگی‌های جمعیت شناختی

جدول (۲): ویژگی‌های پاسخ‌دهندگان

میزان تحصیلات	درصد
کارشناسی ارشد	۳۷
دانشجوی کارشناسی ارشد	۲۴
کارشناسی	۱۷
دانشجوی دکتری	۱۵
دکتری	۷
جمع	۱۰۰

رشته تحصیلی	درصد
حسابداری	۳۷
فنی‌و مهندسی	۲۳
مدیریت	۱۸
اقتصاد	۱۷
سایر	۵
جمع	۱۰۰

پست سازمانی	درصد
مدیر مرتبط با گزارشگری	۳۸
مدیر مالی	۲۴
عضو هیئت‌مدیره موظف	۱۹
مدیرعامل	۱۰
عضو هیئت‌مدیره غیرموظف	۹
جمع	۱۰۰

جنسیت	درصد
مرد	۵۷
زن	۴۳
جمع	۱۰۰

سن	درصد
۴۱ تا ۵۰ سال	۵۴
بیش از ۵۰ سال	۲۳
بین ۳۱ تا ۴۰	۲۰
بین ۲۰ نا ۳۰	۳
جمع	۱۰۰

سابقه کار	درصد
۵ تا ۱۵ سال	۶۷
۱۶ تا ۲۵ سال	۲۵
کمتر از ۵ سال	۸
جمع	۱۰۰

نوع شرکت	درصد
غیر بورسی	۵۲
بورسی	۴۸

- توصیف متغیرهای اصلی

در جدول ۳ به توصیف متغیرهای اصلی پرداخته شد. با استفاده از آماره‌های میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای اصلی توصیف شدند.

جدول (۳): آماره‌های توصیفی

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر
آگاهی اعتقادی و دینی مدیران	۵/۳۱	۱/۱۸	۲	۷
استقلال هیئت‌مدیره	۰/۶۸	۰/۲۳	۰	۱
باورهای رفتاری	۶/۸۵	۵/۲۸	۳/۵۵	۳۱/۵۸
باورهای هنجاری	۱۹/۶۷	۱۳/۳۵	۳/۷۵	۳۶/۷۵
باورهای کنترلی	۱۳/۹۷	۱۲/۱۸	۳/۸۵	۴۵/۲۳
نگرش نسبت به رفتار گزارشگری پایندگی	۲/۵۴	۰/۶۶	۱/۵۰	۵/۷۵
هنجار ذهنی	۴/۲۹	۱/۶۳	۱/۵۰	۶/۷۵
کنترل رفتاری درک شده	۴/۸۸	۱/۴۹	۱/۵۰	۶/۷۵
قصد مشارکت در گزارشگری پایندگی	۴/۲۱	۱/۴۴	۱/۳۳	۶/۶۷
رفتار گزارشگری پایندگی	۱۹/۲۵	۸/۸۹	۵	۳۸

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

- نرمال بودن متغیرها

نتایج به‌دست‌آمده (جدول ۴) از آزمون کولموگورف اسمیرنوف نشان می‌دهد به غیراز استقلال هیئت‌مدیره که سطح معنی‌داری آن بالاتر از ۰/۰۵ شده است و بر این اساس توزیع آن نرمال می‌باشد، سطح معنی‌داری سایر متغیرها کمتر از ۰/۰۵ است و در نتیجه از توزیع نرمال برخوردار نیستد؛ بنابراین با توجه به این‌که اکثر متغیرها توزیع غیر نرمال دارند، باید از آزمون‌های ناپارامتریک و روش‌هایی که فرض توزیع نرمال بودن در آن‌ها مطرح نیست استفاده کرد که شامل آزمون همبستگی اسپیرمن و تکنیک حداقل مجذورات جزئی (PLS) است.

جدول (۴): آزمون کولموگروف-اسمیرنوف جهت ارزیابی نرمال بودن متغیرهای اصلی

متغیر	معنی‌داری کولموگروف-اسمیرنوف
آگاهی اعتقادی و دینی مدیران	۰/۰۱۶
استقلال هیئت‌مدیره	۰/۰۶۸
باورهای رفتاری	<۰/۰۰۱
باورهای هنجاری	۰/۰۳۱
باورهای کنترلی	<۰/۰۰۱
نگرش نسبت به رفتار گزارشگری پایندگی	<۰/۰۰۱
هنجار ذهنی	<۰/۰۰۱
کنترل رفتاری درک شده	<۰/۰۰۱
قصد مشارکت در گزارشگری پایندگی	۰/۰۳۳
رفتار گزارشگری پایندگی	۰/۰۰۷

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

۶-۲- یافته‌های استنباطی

- اعتبار پرسشنامه‌ها

نتایج سه معیار آلفای کرونباخ، شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده و روش پایایی ترکیبی در جدول ۵ آمده است.

جدول (۵): بررسی اعتبار پرسشنامه‌ها

متغیر یا مؤلفه	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده
مؤلفه‌های باور رفتاری			
نتایج باورهای رفتاری	۰/۹۰	۰/۸۹	۰/۴۴
مطلوبیت باورهای رفتاری	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۴۷
مؤلفه‌های باور هنجاری			
تائید باورهای هنجاری ذینفعان	۰/۹۴	۰/۹۵	۰/۷۲
اجرای خواسته ذینفعان	۰/۹۵	۰/۹۶	۰/۷۵
مؤلفه‌های باور کنترلی			
تأثیر عوامل کنترلی	۰/۹۶	۰/۹۶	۰/۷۰
اهمیت عوامل کنترلی	۰/۹۶	۰/۹۷	۰/۷۱
سایر متغیرها			
آگاهی اعتقادی و دینی مدیران	۰/۷۷	۰/۸۶	۰/۷۵
نگرش به رفتار گزارشگری پایداری	۰/۷۲	۰/۷۱	۰/۳۶
هنجار ذهنی	۰/۸۲	۰/۹۲	۰/۷۴
کنترل رفتاری درک شده	۰/۸۷	۰/۹۱	۰/۷۲
قصد مشارکت	۰/۷۲	۰/۷۳	۰/۴۸

نتایج جدول ۵ بیانگر این است که هر ۳ معیار ذکر شده اعتبار پرسشنامه‌ها را تائید می‌کنند.

- همبستگی متغیرها

با استفاده از آزمون همبستگی اسپیرمن روابط بین متغیرها آزمون شد. چون نتیجه آزمون نرمال بودن نشان از این داشت که توزیع تعدادی از متغیرها غیر نرمال است از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد. نتایج همبستگی اسپیرمن در جدول ۶ آمده است. همچنین با استفاده از روش فورنل و لارکر اعتبار واگرا نیز بررسی شد. درروش فورنل و لارکر چنانچه جذر میانگین واریانس استخراج‌شده بیشتر از مقدار همبستگی سازه با سازه‌های دیگر باشد به این معناست که اعتبار واگرا تائید شده است. در جدول ۶ قطر اصلی مربوط به جذر میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) است و سایر اعداد مربوط به همبستگی بین متغیرها است.

نتایج نشان می‌دهد متغیر وابسته نهایی یعنی رفتار گزارشگری پایندگی با تمامی متغیرهای پژوهش (به‌غیراز جنسیت مدیران و آموزش مدیران) دارای همبستگی معنی‌دار است. همچنین،

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

همان‌طور که مشاهده می‌شود تمامی مقادیر جذر میانگین واریانس استخراج‌شده‌ی هر متغیر، بزرگ‌تر از همبستگی آن متغیر با متغیرهای اصلی دیگر است و نشان‌دهنده تائید اعتبار واگرا است.

جدول (۶): ماتریس همبستگی بین متغیرهای اصلی و بررسی اعتبار واگرا

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
۱. جنسیت	—											
۲. آموزش مدیران	۰/۰۶	—										
۳. آگاهی اعتقادی و دینی	۰/۰۳	۰/۱۵*	۰/۸۷									
۴. استقلال هیئت‌مدیره	۰/۰۶	۰/۰۶	-۰/۱۱	—								
۵. باورهای رفتاری	۰/۰۴	۰/۰۴	-۰/۱۲	۰/۰۹	۰/۶۸							
۶. باورهای هنجاری	۰/۰۱	۰/۱۷**	۰/۶۶**	۰/۲۲**	-۰/۱۹**	۰/۸۵						
۷. باورهای کنترلی	۰/۰۱	۰/۰۸	۰/۵۴**	۰/۰۵	۰/۳۰**	۰/۵۹**	۰/۸۴					
۸. نگرش به رفتار گزارشگری	۰/۰۶	۰/۰۱	-۰/۱۷**	۰/۰۹	۰/۳۱**	-۰/۱۶*	۰/۳۲**	۰/۶۰				
۹. هنجار ذهنی	۰/۰۱	۰/۱۷**	۰/۵۷**	-۰/۲۰**	-۰/۱۷**	۰/۸۱**	۰/۴۸**	۰/۰۸	۰/۸۶			
۱۰. کنترل رفتاری درک شده	۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۴۹**	۰/۰۱	-۰/۱۹**	۰/۴۷**	-۰/۶۴**	۰/۳۰**	۰/۲۹**	۰/۸۵		
۱۱. قصد مشارکت	۰/۰۷	۰/۱۱	۰/۶۴**	-۰/۱۴*	۰/۲۲**	۰/۶۸**	-۰/۶۶**	-۰/۱۱	۰/۶۶**	۰/۵۴**	۰/۶۹	
۱۲. رفتار گزارشگری پایدار	۰/۰۳	۰/۱۱	۰/۵۶**	-۰/۱۸**	-۰/۱۷**	۰/۷۸**	-۰/۵۲**	-۰/۱۳*	۰/۷۳**	۰/۳۱**	۰/۶۸**	—

توجه: $p\leq ۰/۰۵$ = * و $p\leq ۰/۰۱$ = **

- آزمون مدل اصلی پژوهش

مدل مفهومی پژوهش با استفاده از تکنیک مدل یابی معادلات ساختاری به روش حداقل مجذورات جزئی (PLS) آزمون شد. نرم‌افزار مورداستفاده Smart PLS است. در ادامه مدل پژوهش در حالت ضرایب استانداردشده (شکل ۲) و در حالت معنی‌داری (شکل ۳) ارائه‌شده است. برازش مدل در جدول ۶ آمده است و ضرایب مدل در جدول ۷ بررسی شده است.

- بررسی برازش مدل

در جدول ۷ سه شاخص اصلی برازش مدل ارائه شده است. شاخص GOF در مدل PLS راه‌حل عملی برای رفع مشکل بررسی برازش کلی مدل بوده و همانند شاخص‌های برازش در روش‌های مبتنی بر کوواریانس عمل می‌کند و از آن می‌توان برای بررسی اعتبار یا کیفیت مدل PLS

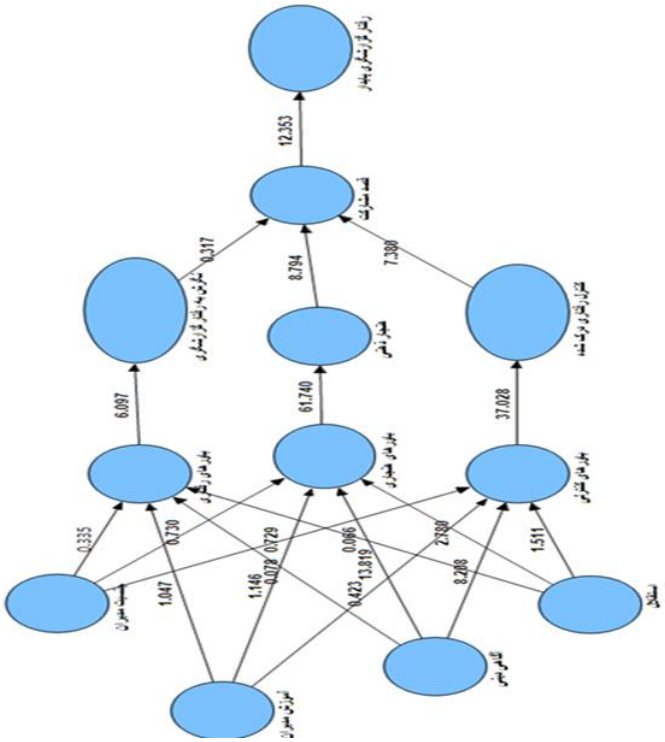
[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

به‌صورت کلی استفاده کرد. این شاخص نیز همانند شاخص‌های برازش مدل لیزرل عمل می‌کند و بین صفر تا یک قرار دارد و مقادیر نزدیک به یک نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند (سیدعباس زاده، خضری‌آذر، پاشوی و امانی، ۱۳۹۳).

جدول (۷): شاخص‌های برازش مدل

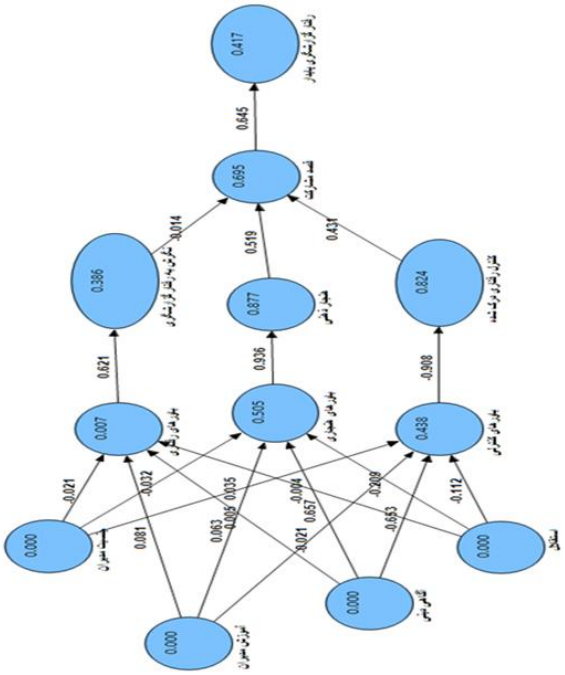
متغیر وابسته نهایی	شاخص ضریب تعیین R^2	شاخص اعتبار افزونگی Q^2	شاخص کلی برازش GOF
قصد مشارکت	۰/۷۰	۰/۳۳	۰/۶۹
رفتار گزارشگری پایندگی	۰/۴۲	۰/۴۱	

جهت ارزشیابی مدل ساختاری نیز از ضریب Q2 (Stone-Geisser criterion) استفاده می‌شود که به آن اعتبار افزونگی یا CV-Redundancy نیز می‌گویند. مقادیر بالای صفر (مقادیر مثبت) برای این ضریب نشان می‌دهند که مقادیر مشاهده‌شده خوب بازسازی‌شده‌اند و این‌که مدل قدرت پیش‌بینی روابط را دارد و متغیرهای مستقل توانایی پیش‌بینی متغیر وابسته را دارند (سیدعباس زاده و همکاران،۱۳۹۳).

شکل (۲): مدل پژوهش در حالت ضرایب مسیر استانداردشده

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

شکل (۳): مدل پژوهش در حالت معنی‌داری (مقدار t)

معیار ضروری برای سنجش مدل ساختاری، ضریب تعیین (R^2) متغیرهای مکنون درون‌زاست. چین[1] (۲۰۱۰) در مدل مسیر PLS، مقدار ضریب تعیین ۶۷ درصد را قابل‌توجه، ۳۳ درصد را متوسط و ۱۹ درصد را ضعیف توصیف می‌کند. (سیدعباس زاده و همکاران، ۱۳۹۳). بر طبق نتایج، ضریب تعیین برای متغیر وابسته نهایی (رفتار گزارشگری پایندگی) مقدار ۰/۴۲ به‌دست‌آمده است و می‌توان گفت که ضریب تعیین متغیر وابسته مقداری قابل‌قبول است چون تنها یک متغیر مستقل مستقیماً بر رفتار گزارشگری تأثیر دارد. ضریب تعیین قصد مشارکت ۰/۷۰ است که مقدار قابل‌توجه و بالایی است. نتایج گویای این است که متغیرهای مستقل توانسته‌اند ۴۲ درصد تغییرات رفتار گزارشگری پایندگی و ۷۰ درصد تغییرات قصد مشارکت را تبیین کنند. مقادیر ضریب تعیین نشان از برازش مناسب مدل می‌دهند. مقدار شاخص Q2 (CV-Redundancy) برای متغیر وابسته نهایی مقدار ۰/۴۱ است و برای قصد مشارکت مقدار ۰/۳۳ است که چون این مقادیر مثبت و بالای صفر شده است، درنتیجه می‌توان استنباط کرد که این شاخص برازش مدل را تائید می‌کند. مقدار شاخص GOF که برازش کلی مدل را

1 Chin

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

موردسنجش قرار می‌دهد برای مدل پژوهش مقدار ۰/۶۹ است؛ بر این اساس می‌توان گفت که مدل از نظر شاخص GOF مورد تائید است، زیرا از متوسط نمره، یعنی ۰/۵۰، بیشتر شده است و گویای این است که مدل از برازش قابل قبولی برخورداراست. درمجموع بررسی هر سه شاخص برازش نشان از این می‌دهد که برازش مدل به‌طور تقریبی مورد تائید است و می‌توانیم مدل را به‌طورکلی تائید کنیم. به‌بیان‌دیگر، داده‌ها توانسته‌اند پشتوانه مناسبی برای مدل باشند و به‌طورکلی مدل در نمونه پژوهش نتیجه قابل قبولی داده است.

- آزمون روابط مدل

در جدول ۸ نتایج آزمون روابط مدل اصلی پژوهش گزارش‌شده است. در جدول مقدار ضریب مسیر استانداردشده، مقدار t و سطح معنی‌داری (p-Value) به‌دست‌آمده گزارش شده است.

جدول (۸): جدول ضرایب: نتایج آزمون مدل‌سازی معادلات ساختاری

رابطه‌ها	ضریب استانداردشده	مقدار t	مقدار p	فرضیه	نتیجه
تأثیر باورهای رفتاری بر نگرش به رفتار گزارشگری	۰/۶۲۱	۶/۰۹۷	< ۰/۰۰۱	۱	تائید
تأثیر باورهای هنجاری بر هنجار ذهنی	۰/۹۳۶	۶۱/۷۴۰	< ۰/۰۰۱	۲	تائید
تأثیر باورهای کنترلی بر کنترل رفتاری درک شده	-۰/۹۰۸	۳۷/۰۲۸	< ۰/۰۰۱	۳	تائید
تأثیر نگرش به رفتار گزارشگری بر قصد مشارکت	-۰/۰۱۴	۰/۳۱۷	> ۰/۰۵	۴	رد
تأثیر هنجار ذهنی بر قصد مشارکت	۰/۵۱۹	۸/۷۹۴	< ۰/۰۰۱	۵	تائید
تأثیر کنترل رفتاری درک شده بر قصد مشارکت	۰/۴۳۱	۷/۳۸۰	< ۰/۰۰۱	۶	تائید
تأثیر قصد مشارکت بر رفتار گزارشگری پایندگی	۰/۶۴۵	۱۲/۳۵۳	< ۰/۰۰۱	۷	تائید
تأثیر آموزش مدیران بر باورهای رفتاری	۰/۰۸۱	۱/۰۴۷	> ۰/۰۵	۸	رد
تأثیر آموزش مدیران بر باورهای هنجاری	۰/۰۶۳	۱/۱۴۶	> ۰/۰۵	۹	رد
تأثیر آموزش مدیران بر باورهای کنترلی	-۰/۰۲۱	۰/۴۲۳	> ۰/۰۵	۱۰	رد
تأثیر آگاهی اعتقادی و دینی بر باورهای رفتاری	۰/۰۰۵	۰/۰۷۸	> ۰/۰۵	۱۱	رد
تأثیر آگاهی اعتقادی و دینی بر باورهای هنجاری	۰/۶۵۷	۱۳/۸۱۹	< ۰/۰۰۱	۱۲	تائید
تأثیر آگاهی اعتقادی و دینی بر باورهای کنترلی	-۰/۶۵۳	۸/۲۰۸	< ۰/۰۰۱	۱۳	تائید
تأثیر جنسیت مدیران بر باورهای رفتاری	-۰/۰۲۱	۰/۳۳۵	> ۰/۰۵	۱۴	رد
تأثیر جنسیت مدیران بر باورهای هنجاری	-۰/۰۳۲	۰/۷۳۰	> ۰/۰۵	۱۵	رد
تأثیر جنسیت مدیران بر باورهای کنترلی	۰/۰۳۵	۰/۷۲۹	> ۰/۰۵	۱۶	رد
تأثیر استقلال هیئت‌مدیره بر باورهای رفتاری	-۰/۰۰۴	۰/۰۶۶	> ۰/۰۵	۱۷	رد
تأثیر استقلال هیئت‌مدیره بر باورهای هنجاری	-۰/۲۰۹	۲/۷۸۰	< ۰/۰۱	۱۸	تائید
تأثیر استقلال هیئت‌مدیره بر باورهای کنترلی	-۰/۱۱۲	۱/۵۱۱	> ۰/۰۵	۱۹	رد

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

۷- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به دنبال بررسی رابطه بین برخی ویژگی‌های روان‌شناختی مدیران و قصد گزارشگری پایندگی و متعاقباً سطح گزارشگری پایندگی شرکت، است. تئوری زیربنایی این پژوهش نیز تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده است که بیان می‌دارد یک فرد برای اتخاذ یک تصمیم رفتاری معقول، از اطلاعات به‌صورت قاعده‌مند استفاده می‌کند و عملی را انجام می‌دهد که قصد و نیت آن را داشته است. قصد و نیت فرد به نگرش (دیدگاه) فرد از فعل یا عمل و درک فرد از ترجیح دیگران به انجام آن فعل، بستگی دارد.

نتایج حاصل از پژوهش بیانگر این است که قصد مدیران برای گزارشگری تأثیر معنی‌داری بر گزارشگری پایندگی دارد؛ به عبارت دیگر هرگاه مدیران نیت لازم برای گزارشگری پایندگی را داشته باشند، اقدام به این کار خواهند کرد. از طرف دیگر، نتایج پژوهش بیانگر این است که همراستا با مبانی نظری، قصد و نیت مدیران برای گزارشگری پایندگی از هنجار ذهنی (برداشت مدیر از نگرش ذینفعان به گزارشگری پایندگی) و کنترل رفتاری درک شده (نگرش مدیر نسبت به بازدارنده‌ها و تسهیلگرهای گزارشگری پایندگی) تأثیر می‌پذیرد، این در حالی است که طبق نتایج پژوهش نگرش نسبت به رفتار گزارشگری پایندگی (نگرش مدیر نسبت به ماهیت و مزایای گزارشگری پایندگی) تأثیری بر قصد و نیت مدیران برای گزارشگری پایندگی ندارد؛ این عدم تأثیرگذاری احتمالاً ناشی از این است که مدیران شرکت‌ها در ایران، مطلوبیت و منافعی برای شرکت در گزارش پایندگی متصور نیستند. این در حالی است که قصد و اراده رفتاری نسبت به یک رفتار خاص هنگامی قوی‌تر می‌شود که فرد دارای نگرش مثبتی نسبت به آن رفتاری مشخص داشته باشد (آجزن،۲۰۰۶، b).

نتایج همچنین بیانگر این واقعیت است که سه متغیر نگرش نسبت به رفتار گزارشگری، هنجار ذهنی و کنترل رفتاری درک شده خود نیز به‌طور معنی‌دار به ترتیب از باورهای رفتاری، هنجاری و کنترلی تأثیر می‌پذیرند. در نهایت نتایج پژوهش در رابطه با تأثیر عوامل پس‌زمینه‌ای (آموزش مدیران، اعتقادات دینی مدیران، جنسیت مدیران و استقلال هیئت‌مدیره) بر باورهای رفتاری، هنجاری و کنترلی، بیانگر این است که سطح آموزش مدیران و جنسیت مدیران اثری بر هیچ‌کدام از باورهای رفتاری، هنجاری و کنترلی ندارند. اعتقادات دینی مدیران فقط بر باورهای هنجاری و کنترلی مدیران اثر معنی‌دار دارد و استقلال هیئت‌مدیره نیز تنها بر باور هنجاری مدیران اثرگذار است.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

علت عدم تأثیرگذاری سطح آموزش مدیران بر هیچ‌کدام از باورها می‌تواند این باشد که احتمالاً رشته‌های تحصیلی که مدیران در آن‌ها مدرک دارند، آموزش و آگاهی کافی در موضوع توسعه پایدار و پایداری کسب‌وکار و مسئولیت اجتماعی و سایر مقولات مرتبط را ارائه نمی‌دهد.

از طرفی علت عدم تأثیرگذاری اعتقادات دینی بر باورهای رفتاری گزارشگری پایندگی ممکن است این باشد که مدیران با آگاهی اعتقادی و دینی بالاتر باور ندارند که گزارشگری پایندگی، برای شرکت مطلوبیت دارد. این احتمالاً به این دلیل است که اعتقادات دینی بر توجه به محیط‌زیست و مسائل اجتماعی تأکید می‌کند ولیکن درباره اینکه این رفتار برای یک شرکت منفعت دارد، دیدگاهی ارائه نمی‌دهد. لذا احتمالاً اعتقادات دینی مدیران بر باورهای رفتاری آن‌ها مؤثر نیست.

هماهنگ با مبانی نظری نتیجه‌گیری می‌شود که مدیران شرکت‌ها، گزارشگری پایندگی را به‌عنوان هنجار ذهنی در نظر می‌گیرند و معتقدند که ذینفعان داخلی و خارجی، گزارشگری پایندگی را مهم می‌دانند و در صورت انجام گزارشگری پایندگی، آن را تائید خواهند کرد.

مطابق با مبانی نظری پژوهش تغییرات متغیر قصد مشارکت در گزارشگری پایندگی توسط متغیر کنترل رفتار درک شده بیان می‌گردد. به‌عبارت‌دیگر برداشت مدیران از بازدارنده‌ها و تسهیلگرهای گزارشگری پایندگی در شرکت‌ها، درمجموع باعث شده است که آن‌ها قصد و نیت گزارشگری پایندگی را داشته باشند و باوجود موانع گزارشگری پایندگی، قصد ارائه گزارش پایندگی را دارند. همچنین مطابق و هماهنگ با پیشینه پژوهش، این پژوهش نیز نشان داد که گزارشگری پایندگی توسط مدیران، با قصد و نیت آن‌ها برای گزارشگری پایندگی رابطه دارد.

بنابراین می‌توان بیان نمود که مدیران با آگاهی اعتقادی و دینی بالاتر معتقدند که گزارشگری پایندگی هنجار است و در نظر دارند تا با توجه به این باور، گزارش پایندگی ارائه دهند. همچنین این مدیران باور دارند باوجود موانع گزارشگری پایندگی توان و امکانات ارائه گزارش پایندگی را دارند و می‌توانند گزارشگری پایندگی را انجام دهند. ولیکن برخلاف مبانی نظری، مدیران با آگاهی اعتقادی و دینی بالاتر باور ندارند که گزارشگری پایندگی، برای شرکت مطلوبیت دارد. این احتمالاً به این دلیل است که اعتقادات دینی بر توجه به محیط‌زیست و مسائل اجتماعی تأکید می‌کند ولیکن درباره اینکه این رفتار برای یک شرکت منفعت دارد، دیدگاهی ارائه نمی‌دهد. لذا احتمالاً اعتقادات دینی مدیران بر باورهای رفتاری آن‌ها مؤثر نیست.

در نهایت از آنجا که استقلال هیئت‌مدیره بر باور ذهنی مدیران در مورد گزارشگری پایندگی اثرگذار است، لذا این نتیجه حاصل می‌شود که هیئت‌مدیره مستقل‌تر، باور دارد که گزارشگری پایندگی ازنظر ذینفعان عملی مورد تائید است و قصد دارند تا با توجه به این اعتقاد، گزارش

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

پایندگی را ارائه دهند. لیکن معتقدند که تسهیلگرها و امکانات لازم برای ارائه گزارشگری ندارند و موانعی و محدودیت‌های در ارائه گزارش پایندگی دارند که می‌تواند احتمالاً ناشی از این باشد که استانداردها و معیارهای داخلی یا بین‌المللی پذیرفته‌شده در مورد نحوه ارائه گزارش پایندگی و یا کارکنان و کارشناسانی ماهر و متخصص که بتوانند گزارشگری پایندگی ارائه دهند را در دسترس ندارند.

۸- منابع و مآخذ

احمدپور، احمد، و مریم فرمانبردار. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و رقابت بازار محصول، **فصلنامه حسابداری مالی** ۷(۲۶): ۱۲۴-۱۰۳.

بادآور نهندی، یونس؛ رسول برادران حسن‌زاده و سعید محمود زاده باغبانی. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین برخی مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و محافظه‌کاری در گزارشگری مالی، **فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی** ۳(۹): ۱۴۵-۱۳۰.

بهار مقدم، مهدی؛ زین‌العابدین صادقی، و ساره صفرزاده. (۱۳۹۲). بررسی رابطه‌ی مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، **فصلنامه حسابداری مالی** ۵(۲۰): ۱۰۷-۹۰.

حساس یگانه، یحیی، و قدرت اله برزگر. (۱۳۹۲). ارائه‌ی مؤلفه‌ها و شاخص‌های بُعد اجتماعی مسؤولیت شرکت‌ها و وضعیت موجود آن در ایران، **مطالعات توسعه اجتماعی – فرهنگی** ۲(۱): ۲۳۴-۲۰۹.

خواجوی، شکراله، و محمدحسین قدیریان آرانی. (۱۳۹۷). **روش‌شناسی پژوهش‌های حسابداری**، چاپ دوم، تهران، مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

خواجوی، شکراله، و مصطفی اعتمادی‌جوریابی. (۱۳۹۴). مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و گزارشگری آن، **حسابداری سلامت** ۴(۲): ۱۲۳-۱۰۴.

خواجوی، شکراله؛ سمیه حسینی‌نیا، و طاهره نصیری. (۱۳۹۷). ارتباط بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و افشای داوطلبانه اطلاعات زیست‌محیطی (مطالعه موردی شرکت‌های صنایع محصولات شیمیایی و مواد و محصولات دارویی). **پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی** ۱۰(۴۰): ۲۰-۱.

خوزین، علی؛ قدرت اله طالب نیا؛ منصور گرکز و بهمن بنی مهد. (۱۳۹۷). بررسی اثر ساختار مالکیت بر توسعه سطح گزارشگری پایداری، **حسابداری مدیریت** ۱۱(۳۶): ۱۳-۱.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

سپاسی، سحر، و محیا رضایت. (۱۳۹۴) شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر حسابرسی اجتماعی با استفاده از تکنیک تاپسیس، **فصلنامه حسابداری مالی** ۷(۲۸): ۱۴۷-۱۲۷.

سید عباسزاده، میرمحمد؛ هیمن خضری‌آذر؛ قاسم پاشوی و جواد امانی. (۱۳۹۳). **مقدمه‌ای بر مدل یابی معادلات ساختاری به روش PLS و کاربرد آن در علوم رفتاری**، چاپ اول، ارومیه، انتشارات دانشگاه ارومیه.

فخاری، حسین؛ اسفندیار ملکیان، و منیر جفایی رهنی. (۱۳۹۶). تبیین و رتبه‌بندی مؤلفه‌ها و شاخص‌های گزارشگری زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری شرکتی به روش تحلیل سلسله مراتبی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار، **فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری** ۲(۴): ۱۸۷-۱۵۳.

نقدی، سجاد، و علی ابراهیمی کردلر. (۱۳۹۵). تأثیر ویژگی‌های شرکت بر میزان افشای اختیاری در گزارشگری سالانه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. **پژوهش‌های حسابداری مالی** ۸(۲): ۳۸-۲۵.

Adams, C.A. (2002). Internal Organisational Factors Influencing Corporate Social & Ethical Reporting: Beyond Current Theorising, Accounting, **Auditing & Accountability Journal**, 15(2): 223-250.

Adams, C.A. (2008). A Commentary on: Corporate Social Responsibility Reporting & Reputation Risk Management, Accounting, **Auditing & Accountability Journal** 21(3): 365-370.

Adams, C.A., and A. Zutshi. (2004). Corporate Social Responsibility: Why Business Should Act Responsibly & Be Accountable, **Australian Accounting Review** 14(3): 31-39.

Adams, C.A., and G.R. Frost. (2008). Integrating Sustainability Reporting Into Management Practices, **Accounting Forum** 32(4): 288-302.

Adams, C.A., and P. Mcnicholas. (2007). Making a Difference: Sustainability Reporting, Accountability & Organizational Change, Accounting, **Auditing & Accountability Journal** 20(3): 382-402.

Ajzen, I. (1985). **From Intentions to Actions: A Theory Of Planned Behaviour**, In Kuhl, J. & Beckmann, J. (Eds), Action Control: From Cognition To Behaviour, Springer-Verlag, New York, Pp. 11-39.

Ajzen, I. (1988). **Attitudes, Personality & Behaviour**, Open University Press, Milton Keynes.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior, **Organizational Behavior & Human Processes**, 50(2): 179-211.

Ajzen, I. (2005). **Attitudes, Personality & Behaviour**, 2nd Ed., Open University Press, Berkshire.

Ajzen, I. (2006a). Behavioural Interventions Based on the Theory of Planned Behaviour, Available At: **Http://People.Umass.Edu/Aizen/Pdf/Tpb.Intervention**. Pdf (Accessed 8 April 2007).

Ajzen, I. (2006b). Constructing A TPB Questionnaire: Conceptual & Methodological Considerations, Available At: **Www.People.Umass.Edu/Aizen/Pdf/TPB.Measurement**. Pdf (Accessed 25 August 2006).

Ajzen, I. (2011). Editorial: The Theory Of Planned Behaviour: Reactions & Reflections, **Psychology & Health** 26(9): 1113-1127.

Ajzen, I., and B.L. Driver. (1992). Application of the Theory of Planned Behaviour to Leisure Choice, **Journal of Leisure Research** 24(3): 207-224.

Ajzen, I., and M. Fishbein. (1980). **Underst & Ing Attitudes & Predicting Social Behaviour**, Englewood Cliffs, Prentice Hall, London.

Belal, A.R., and S. Cooper. (2011). The Absence of Corporate Social Responsibility Reporting In Bangladesh, **Critical Perspectives on Accounting**, 22(7): 654-667.

Calabrese, A., R. Costa, N. Levialdi, and T. Menichini. (2014). A Fuzzy AHP Method Tosupport Sustainability Reporting: an Application to The Water Technology Industry. **Journal of Cleaner Production**, 1-50.

Chin, W.W. (2010). **How To Write Up & Report PLS Analyses**, In Vinzi, V.E., Chin, W.W., Henseler, J. & Wang, H. (Eds), H&Book Of Partial Least Squares: Concepts, Methods & Applications, Springer, Verlag, Berlin & Heidelberg, Pp. 655-690.

Daub, C.H. (2007). Assessing the Quality of Sustainability Reporting: An Alternative Methodological Approach, **Journal of Cleaner Production** 15(1): 75-85.

Deegan, C., and B. Gordon. (1996). A Study of the Environmental Disclosure Practices of Australian Corporations, **Accounting & Business Research** 26(3): 187-199.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

Deegan, C., S. Geddes, and J. Staunton. (1996). A Survey of Australian Accountants' Attitudes on Environmental Reporting, **Accounting Forum** 19(4): 399-412.

Elijido-Ten, E. (2011). Media Coverage & Voluntary Environmental Disclosures: A Developing Country Exploratory Experiment, **Accounting Forum** 35(3): 139-157.

Gallego-Álvarez, I., and E. Ortas. (2017). Corporate Environmental Sustainability Reporting in the Context of National Cultures: A Quantile Regression Approach. **International Business Review** 26(2): 337-353.

García-Sánchez, I.M., O. Suárez-Fernández, and J. Martínez-Ferrero. (2019). Female Directors & Impression Management in Sustainability Reporting. **International Business Review** 28(2): 359-374.

Haque, F. (2017). The Effects of Board Characteristics & Sustainable Compensation Policy on Carbon Performance of UK Firms. **The British Accounting Review** 49(3): 347-364.

Islam, M.A. and C. Deegan. (2008). Motivations For an Organisation Within a Developing Country to Report Social Responsibility Information, **Accounting**, **Auditing & Accountability Journal** 21(6): 850-874.

Martin, A.D., and D.J. Hadley. (2008). Corporate Environmental Non-Reporting – A UK FTSE 350 Perspective, **Business Strategy & The Environment**, 17(4): 245-259.

Mathieson, K. (1991). Predicting User Intentions: Comparing the Technology Accptance Model with the Theory of Planned Behaviour, **Information Systems Research** 2(3): 173-191.

Moneva, J.M., and J. Hernández-Pajares. (2018). Corporate Social Responsibility Performance And Sustainability Reporting In Smes: An Analysis Of Owner-Managers' Perceptions, **International Journal of Sustainable Economy** 10(4): 405-420.

O'Dwyer, B. (2003). Conceptions of Corporate Social Responsibility: The Nature of Managerial Capture, **Accounting, Auditing & Accountability Journal** 16(4): 523-557.

Park, J., and T. Brorson. (2005). Experiences of & Views on Third-Party Assurance of Corporate Environmental & Sustainability Reports, **Journal of Cleaner Production** 13(10,11): 1095-1106.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]

Quazi, A.M. (2003). Identifying The Determinants Of Corporate Managers Perceived Social Obligations, **Management Decision** 41(9): 822-831.

Rezaee, Z., and A. Brockett. (2012). **Corporate Sustainability: Integrating Performance & Reporting** (First Ed.), Wiely.

Schaltegger, S., M. Bennett, and R. Burritt. (2006). **Sustainability Accounting & Reporting: Development**, Linkages & Reflection: An Introduction", In Schaltegger, S., Bennett, M. & Burritt, R. (Eds), Sustainability Accounting & Reporting, Springer, Dordrecht, Pp. 1-33.

Velte, P. (2016). Women on Management Board & ESG Performance, **Journal of Global Responsibility** 7(1): 98-109.

Whatley, A. (2009). **Teaching Sustainability In The Management Curriculum,** Business School, Porocevalec, Available At: Www.Ibsporocevalec.Si/Component/Content/Article/37-Junij/ International (Accessed 26 September 2011.(

Wilmshurst, T.D., and G. Frost. (2000). Corporate Environmental Reporting: A Test Of Legitimacy Theory, **Accounting, Auditing & Accountability Journal** 13(1): 10-26.

Wilmshurst, T.D., and G. Frost. (2001). The Role of Accounting & the Accountant in the Environmental Management System, **Business Strategy & The Environment** 10(3): 135-147.

Zeng, S.X., X.D. Xu, Z.Y. Dong, and V.W.Y. Tam. (2010). Towards Corporate Environmental Information Disclosure: An Empirical Study in China, **Journal of Cleaner Production** 18(12): 1142-1148.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-16]